

ZAPISNIK

sa 29. sjednice Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje Skupštine Crne Gore, održane 4. decembra 2013.godine

Sjednica je počela sa radom u 10 sati.

Sjednicu je otvorio i istom predsjedavao poslanik Zoran Jelić, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali poslanici: Zorica Kovačević, Andrija Popović, Janko Vučinić i Goran Tuponja.

Sjednici nijesu prisustvovali poslanici: Neven Gošović, dr Zoran Srzentić, dr Halil Duković, prim. dr Izet Bralić, dr Radovan Asanović i dr Novica Stanić, članovi Odbora.

Sjednici su pored članova Odbora prisustvovali: dr Mensud Grbović, pomoćnik ministra zdravlja; Mirjana Đurić, savjetnica u Ministarstvu rada i socijalnog staranja; Nataša Borović iz Saveza Udruženja paraplegičara Crne Gore; Goran Macanović iz Saveza slijepih Crne Gore; Fadil Mučić iz Saveza civilnih invalida rata; Milisav Korać iz Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa"; Danilo Popović iz Saveza gluhih i nagluhih i Marina Vujačić iz Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore.

Rad sjednice pratili su akreditovani novinari. Predsjednik Odbora Zoran Jelić, izrazio je žaljenje što sjednicu ne prate elektronski mediji i uputio kritiku što isti nijesu ispratili ovaj događaj.

Za sjednicu je predložen sljedeći:

DNEVNI RED:

1. TEMATSKA SJEDNICA POSVEĆENA OBILJEŽAVANJU MEĐUNARODNOG DANA OSOBA SA INVALIDITETOM

Uvodno izlaganje dao je predsjednik Odbora Zoran Jelić rekavši da osobe s invaliditetom i posebnim potrebama traže poštovanje osnovnih ljudskih prava, kao što su pravo na pristup svim ustanovama bez arhitektonskih barijera, misleći na neadekvatnu opremljenost javnih i privatnih ustanova, ali i na barijere uklanjanja stereotipa i predrasuda koje su rezultat stavova prema osobama s invaliditetom. Prema procjenama

Ujedinjenih nacija, 10 odsto ukupne svjetske populacije čine osobe sa nekim oblikom invaliditeta. Istakao je da država i društvo imaju obavezu da poboljšaju položaj osoba sa invaliditetom.

Milisav Korać, izvršni direktor Saveza „Naša inicijativa” je predložio da se implementira Zaključak Skupštine Crne Gore od 28.12.2012. godine kojim je predviđeno: da se ostvareni prihodi iznad plana Budžeta usmjere za povećanje socijalnih davanja (lična invalidnina, tuđa njega, dječji dodaci, subvencije za struju i sl.); da se prilikom razmatranja predloga Budžeta za 2014.godinu razmotri mogućnost povećanja socijalnih i dječjih davanja; da Odbor pomogne u vidu preporuke da se Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom izdvoji kao posebna stavka u Budžetu i kao posebna potrošačka jedinica, kao i da se stvore povoljniji uslovi da sredstva koja se uplaćuju u Fond za profesionalnu rehabilitaciju budu usmjerena za potrebe lica sa invaliditetom; da se donese Pravilnik o grant šemama a što je u nadležnosti Ministarstva rada i socijalnog staranja i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore koji je trebao da se donese još prije dvije godine, istakao je. Takođe, dao je predloge: da Komisija za utvrđivanje procenta invaliditeta pri Zavodu za zapošljavanje radi svoj posao i završi postupak oko utvrđivanja preostale radne sposobnosti lica sa invaliditetom; da se u Zakonu o Budžetu opredijele veća sredstva za aktivne mjere zapošljavanja, posebno lica sa invaliditetom. U pogledu zdravstvene zaštite predložio je da se unaprijedi stomatološka zaštita za djecu sa teškoćama u razvoju na način što bi se otvorile najmanje tri stomatološke ordinacije, specijalizovane za rad sa tom populacijom; da se unaprijedi sistem fizioterapeutskih usluga u svim opštinama za djecu sa tjelesnim invaliditetom. Na kraju, istakao je da se izmijeni Pravilnik o uslovima za korišćenje rehabilitacije u specijalizovanim ustanovama (Institut „Simo Milošević” Igalu) na način što bi se i djeci starijoj od 15 godina života a koji sada nemaju to pravo, omogućila rehabilitacija u Igalu, pod uslovima kao i djeci do 15 godina života.

Fadil Mučić iz Saveza civilnih invalida rata rekao je da osobe sa invaliditetom žele ostvarivanje zakonskih prava i strategije jednakih šansi. Pripadnici populacije osoba sa invaliditetom svake godine, na Međunarodni dan osoba sa invaliditetom ukazuju na probleme, teškoće i potrebe s kojima se susreću, od onih materijalnih do neprihvatanja od strane manjeg dijela društva, s ciljem da se probudi svijest društva i podstakne sistemsko rješavanje svega onoga što osobe s invaliditetom tišti. Ovo je, istakao je, prilika da se u društvu u cjelini, odnosno u sredinama u kojima žive osobe sa invaliditetom, predoče problemi i teškoće na koje osobe sa invaliditetom nailaze u nastojanju da ostvare ravnopravnost u društvu i svoja ljudska prava i slobode, kao i zaštitu i pomoć društva kao preduslova ravnopravnosti. Organizacije osoba sa invaliditetom su uglavnom dobro organizovane i animirane, utemeljene u svojoj zajednici i prepoznatljive kao društveni činilac. U njima postoji volja, snaga, znanje, saradnja i

zavidna homogenizacija, entuzijazam za životnu borbu, za prevladavanje ličnog hendikepa i golemih društvenih barijera, ali se čini, rekao je da postoje određene snage koje upravo nameću te barijere do boljih radnih mjesta i obrazovnih institucija do boljeg uspjeha na ličnom i profesionalnom životu. Organizacije osoba s invaliditetom, na žalost, nemaju instrumente i kapacitete da bi borba osoba sa invaliditetom imala valjane plodove. Naša zemlja je usvojila Konvenciju UN o pravima osoba s invaliditetom i to ratifikovala svojim zakonom, ali mnoge od tridesetak obaveza po tom osnovu još nijesu implementirane. Spomenuo je i Strategiju o integraciji osoba sa invaliditetom po kojoj još uvijek nijesu donijeti neki akti, pa se opravdano postavlja pitanje njene djelotvornosti. Poseban problem za gospodina Mučića jeste loše finansiranje organizacija osoba sa invaliditetom, potpun izostanak budžetskog finansiranja hladnog pogona, odnosno stručnih službi reprezentativnih nacionalnih organizacija i krajnje neizvjesno i nesigurno finansiranje programskih aktivnosti po raspodjeli prihoda od igara na sreću, pri čemu je evidentno da se u ovaj javni fond uliva sve manje sredstava a time osujećuju aktivnosti mnogih organizacija kao što je Savez civilnih invalida rata koji već tri godine uopšte ne dobija nikakva sredstva po ovom osnovu. Rekao je da je posebno problematična sudbina sredstava od dosadašnjih oko 30 miliona eura iz posebnog doprinosa za zapošljavanje osoba s invaliditetom koje od donošenja Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica s invaliditetom uplaćuju poslodavci koji ne ispunjavaju kvotnu obavezu zapošljavanja osoba s invaliditetom, od kojih se namjenski troši samo simboličan iznos. Na kraju, naglasio je da u dosta razuđenom zakonskom okviru u kome su regulisana brojna pitanja položaja i zaštite osoba s invaliditetom, u kojima Crna Gora nerijetko prednjači i služi kao pozitivni primjer u okruženju nedostaju neka krucijalna rješenja koja bi trebalo urediti neophodnim Zakonom o organizacijama osoba s invaliditetom i Zakonu o znakovnom govoru, ali i agilnija i efikasnija implementacija postojećih propisa.

Nataša Borović iz Saveza Udruženja paraplegičara Crne Gore rekla je da osobe s invaliditetom mnoga prava ne mogu ostvariti. Upitala je poslanike, da ukoliko poželi da se npr. počne baviti politikom na koji način bi joj bilo omogućeno. Istakla je da Skupština Crne Gore treba da svojim primjerom pokaže brigu o osobama sa invaliditetom. Žene sa tjelesnim invaliditetom nijesu zadovoljne zdravstvenom zaštitom jer npr. ginekološki sto za pregled ovih osoba postoji samo u Pljevljima. Pomagala koja koriste osobe sa invaliditetom postoje samo u Rudom. Predložila je da žene sa invaliditetom koje su se ostvarile kao majke dobijaju određena sredstva.

Marina Vujačić iz Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore bi voljela da se ova tema više razmatra u Odboru za ljudska prava i slobode. Uputila je zamjerku što sjednici ne prisustvuje niko iz Ministarstva za ljudska prava i Ministarstva finansija. Takođe, uputila je zamjerku zbog neprisustva sredstava javnog informisanja.

Goran Macanović iz Saveza slijepih Crne Gore je govorio o preprekama sa kojima se srijeću slijepe osobe, ali je takođe podsjetio da se osobe sa oštećenim vidom suočavaju sa istim problemima koje su njegove kolege pomenule. Pitanje pristupačnosti, istakao je, je široko pitanje i ono obuhvata pored pristupnih rampi i liftova, još puno elemenata pristupačnosti kako za osobe sa tjelesnim invaliditetom tako i za osobe sa oštećenim vidom. Osobe sa oštećenim vidom imaju potrebu za zvučnim semaforima, taktilnim trakama vodiljama kako vani tako i u javnim objektima, zatim imaju potrebu za pristupačnim informacijama i komunikacijama. Istakao je da Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje treba da inicira da se Skupština Crne Gore učini pristupačnom za osobe sa invaliditetom što podrazumijeva uvođenje navedenih elemenata pristupačnosti i za osobe sa oštećenim vidom. Potrebno je i da se sajt Skupštine učini pristupačnim čitačima ekrana uz pomoć kojih osobe sa oštećenim vidom koriste računar. Posebno značajno pitanje za Savez slijepih je pitanje zapošljavanja osoba sa invaliditetom. Smatra da je nedopustivo da se više milionski iznosi prihoduju na račun nezapošljavanja osoba sa invaliditetom a da se samo neznatan dio tih sredstava troši za aktivnosti vezane za osobe sa invaliditetom. Rekao je da je neprihvatljiva argumentacija koju dobijaju iz Vlade da se sredstva ne troše zbog nepostojanja kvalitetnih projekata. Ministarstvo rada i socijalnog staranja nije još uvijek donijelo Pravilnik o grant šemama, koji bi omogućio finansiranje projekata iz Fonda za zapošljavanje osoba sa invaliditetom. Odboru je predložio da izvrši pritisak, u pozitivnom smislu na nadležno Ministarstvo kako bi se donio Pravilnik i stvorile mogućnosti za puno iskorišćavanje ovih sredstava. Predložio je i da poslanici iniciraju izmjenu zakonske regulative koja bi rezultirala da se Fond za profesionalu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom formira kao posebna budžetska jedinica i da se na taj način stvore i institucionalni preduslovi za bolje praćenje i uplate i trošenja posebnih doprinosa za zapošljavanje osoba sa invaliditetom. Ukazao je i na činjenicu da mnoge stvari koje je neophodno urediti u našem sistemu a koje bi doprinijele ravnopravnom položaju osoba sa invaliditetom nijesu regulisane u regionu tako da mi možemo biti primjer dobre prakse za zemlje u regionu. Ovdje, prije svega, misli na jedan problem sa kojim se suočavaju osobe sa oštećenim vidom, a odnosi se na korišćenje faksimila. Savez slijepih će se u narednom periodu baviti rješavanjem ovog problema, a kao jedan od načina će biti i iniciranje donošenja Zakona o faksimilu koji ne postoji nigdje u regionu. Od poslanika očekuje da se postave kao konstruktivan partner i da daju doprinos da Crne Gora bude primjer drugim državama u rješavanju značajnog pitanja za osobe sa oštećenim vidom. Na kraju je istakao da očekuje da Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje bude posvećen rješavanju problema i uklanjanju prepreka sa kojima se susrijeću osobe sa invaliditetom u svakodnevnom životu.

Danilo Popović iz Saveza gluvih i nagluvih se osvrnuo na problem gluve i nagluve populacije. Njihova organizacija je osnovana 1946. godine, zahvaljujući razumijevanju Lidije Jovanović, tadašnjeg ministra narodnog zdravlja i socijalne politike NR Crne Gore i

sekretara Savjeta istog ministarstva Dobrile Ojdanić. Savez gluvuh i nagluvih okuplja oko 11.000 članova i ima svoje organizacije u svim opštinama. Prije sedam godina su započeli priču o donošenju Zakona o upotrebi znakovnog jezika gluvih Crne Gore i od tada do danas ništa nije urađeno po tom pitanju. Ovaj zakon je od tada figurirao kao prioritarna obaveza u svim strategijama i akcionim planovima osoba sa invaliditetom a kao prioritet je ušao u agendu Vlade 2009. godine. Pod imperativom Ministarstva prosvjete su morali da njihovom znakovnom jeziku dodaju dva nova slova kako bi bio crnogorski znakovni jezik. Odštampali su Rječnik osnova Znakovnog jezika gluvih Crne Gore i isti katalogizovali kao zvanični udžbenik, napravili draft verziju zakona o upotrebi Znakovnog jezika i time stvorili preduslove Ministarstvu rada i socijalnog staranja da krene u dalju aktivnost. Naglasio je da su lingvističke barijere veće i teže od arhitektonskih i da one neposredno utiču na mentalno zdravlje populacije gluvih Crne Gore. Ugrožen je biološki opstanak ove populacije. Napomenuo je da, prilikom donošenja Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, Ministarstvo rada i socijalnog staranja nije imalo podršku nijedne NVO organizacije sem od njih gluvih. Obećano je da će po tom Zakonu gluvi u 2013. godini početi da primaju po 63 eura i da im pravo na tu naknadu teče od dana podnošenja zahtjeva. Gluvi su po stupaju na snagu ovog Zakona na snagu uredno podnijeli zahtjeve. Centri za socijalni rad su pozvali gluve, kolektivno, po svim opštinama da se jave Komisiji za priznavanje prava na tuđu njegu i pomoć. Svi koji su se javili su odbijeni jer nije gotov novi Pravilnik po kojem će njima biti priznato ovo pravo. Po njemu je ovo presedan nekorektnog ponašanja jedne vlasti i gruba diskriminacija jednog posebno osjetljivog dijela svoje populacije. Upitao je krši li zakon Javni servis Crne Gore u informativnim emisijama koristeći nepostojeći Znakovni jezik gluvih Crne Gore. Na kraju, napomenuo je da za rad u 2011. godini od 20 aplikacija na konkurs za raspodjelu dijela prihoda od igara za sreću su dobile samo: OGIN Golubovci, OGIN Bar i OGIN Nikšić. Od istog broja aplikacija za 2012. godinu samo je SOGIN CG dobio 11,600 eura od čega mu je uplaćeno 10,000.

Poslanica Zorica Kovačević, članica Odbora je istakla da se ubuduće organizuju ovakve sjednice, posebno sa Odborom za ljudska prava. Dobro bi bilo omogućiti prisustvo sjednici kada se bude razmatrao budžet kako bi vam se pomoglo oko primanja. Takođe, predložila je organizovanje sjednice koja je vezana za zapošljavanje i obrazovanje lica sa invaliditetom. Podržava uklanjanje barijera kao i prilagođavanje javnog saobraćaja osoba sa invaliditetom. Pozvala je sve prisutne da upute Odboru zahtjeve kako bi se predložile određene izmjene zakonskih rješenja. Takođe, zatražila je i da se donesu zaključci koji bi se usvojili na narednoj sjednici Odbora.

Poslanik Goran Tuponja, član Odbora je rekao da zgrada Skupštine nije prilagođena prilasku lica sa invaliditetom. Pozvao ih je da Odboru podnesu inicijative i predloge.

Poslanik Zoran Jelić, predsjednik Odbora je kazao da trebaju uložiti napor da se sprovedu sve smjernice i donijeta rješenja. Osvrnuo se na problem zapošljavanja lica sa

invaliditetom ističući da se apeluje na poslodavce da zapošljavaju lica sa invaliditetom i istakao da su u mnogim firmama ove osobe dobri radnici. Grant šema nije u nadležnosti ZZZCG već Ministarstva rada i socijalnog staranja i uputio ministarstvu apel da se što prije uradi Pravilnik sa grant šemama. Kredit za lica sa invaliditetom je otvoren i maksimalni iznos je 15,000 eura i kamatne stope su najniže. Pravilnici i podzakonska akta koja bi regulisale implementaciju Zakona se pod hitno moraju uraditi. Predsjedniku i generalnom sekretaru Skupštine će biti upućeni dopisi vezano za dostupnost prilaza licima sa invaliditetom. Do sada je tri puta obavještavao Ministarstvo da Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje mora biti posebna jedinica.

Poslanik Andrija Popović, član Odbora je rekao da će Liberalna partija podržati ljudska prava lica sa invaliditetom koja su umnogome narušena. Uputio je kritiku zbog nemogućnosti prilaza ovim osobama u zgradu Skupštine. Izmjenama zakona se mora pristupiti a naglasio je da se trebaju povećati naknade invalidima koje su mizerne. Podržaće sve njihove predloge.

Poslanik Janko Vučinić, član Odbora iskazao je razočaranost zbog neodazivanja svih članova Odbora na sjednicu kao i elektronskih medija. Njihov hendikep nije njihov invaliditet, već ljudi koji ih ne razumiju, rekao je poslanik Vučinić. Njihov hendikep je vlast koja im je uzela novac iz Fonda za profesionalnu rehabilitaciju. Licima sa invaliditetom trebaju uslovi kako bi bili ravnopravni članovi društva. Rekao je da Fond treba da bude pravno lice kao i da su pravilnici o grant šemama nadležnost ovog Odbora. Socijalne nedoknade su nedovoljne i Odbor se mora boriti za veće iznose. Naglasio je da od DF imaju podršku.

Poslanik Zoran Jelić, predsjednik Odbora je rekao da se u 2011.godini zaposlilo 110 lica sa invaliditetom. U 2013.godinu su zaključena 82 ugovora sa 45 poslodavaca i zaposlilo se 26 lica na neodređeno. Takođe, ZZZCG daje bespovratnu pomoć za lica sa invaliditetom od 2,500 eura za prilagođavanje radnog mjesta osobi sa invaliditetom.

Dr Mensud Grbović, pomoćnik ministra zdravlja je podržao sve diskusije predstavnika lica sa invaliditetom i istakao da je mali broj lica nezaposlive invalidnosti. Govoreći o ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu pomoćnik ministra je rekao da je na Vladi nacrt Zakona prošao i da Vlada saraduje sa nevladinim sektorom.

Mirjana Đurić, savjetnica u Ministarstvo rada i socijalnog staranja je naglasila da je najveći napredak postignut u dijelu u kojem su sama lica sa invaliditetom maksimalno uključena u sve procese koje se njih tiču. Veliki je napredak u odnosu na dosadašnji period.

Predsjednik Odbora Zoran Jelić na kraju sjednice je istakao da su zahtjevi kvalitetni i opravdani. Predstavnicima osoba sa invaliditetom je savjetovao pokretanje inicijativa prema ovom Odboru, kao i Odboru za ljudska prava i slobode a poslanici će izaći u susret njihovim zahtjevima.

Sjednica je završena u 12 sati.

Br.00-63-12/

Podgorica, 1. maj 2014. godine

Sekretar Odbora
Momir Joksimović

Predsjednik Odbora
Zoran Jelić